

تعاونی‌های تولید روستایی (چالش‌ها و راهکارها)

بهمن خسروی پور^۱، محمد احمدی سیاهپوش^۲

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

چکیده

در حال حاضر در کشور ما در بخش کشاورزی نظام‌های بهره‌برداری مختلفی وجود دارد که شاید بتوان گفت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، شرکت‌های کشت و صنعت، شرکت‌های سهامی زراعی، شرکت‌های تعاونی روستایی و عشایری، تعاونی‌های تولید مشاع، بزرگ مالکان جدید و خرده مالکان، همگی از پیامدهای «اصلاحات ارضی» در ایران است که از سال ۱۳۴۱ شکل گرفت. اصلاحات ارضی عملاً موجب قطعه‌قطعه شدن اراضی زراعی گردید و دولت برای رفع این مشکل و سازماندهی اراضی خردشده اقدام به تشکیل شرکت‌های مختلف از جمله تعاونی‌های تولید روستایی جهت بهره‌برداری از اراضی زراعی نمود. این‌گونه تعاونی‌ها با توجه احترام به مالکیت اعضا و همچنین تصمیمات اتخاذ شده در چارچوب اساسنامه توسط اعضا و همچنین احترام به فعالیت اعضا در حوزه کاری خود بیشتر از دیگر شرکت‌ها و شرکت‌های تعاونی اهمیت پیدا کرده و مورد استقبال کشاورزان واقع شده است. تشکیل تعاونی‌های تولید روستایی در نواحی روستایی اثرات اقتصادی، اجتماعی، محیطی و سیاسی را به دنبال دارد، ضرورت و اهمیت و نقش این‌گونه تعاونی‌ها در اقتصاد و توسعه روستایی بر کسی پوشیده نیست و تشکیل تعاونی‌های تولید روستایی مزایایی را برای مردم مناطق روستایی در پی دارد. از طرفی پائین بودن سرمایه اولیه شرکت‌ها در بدو تأسیس، تلاش دولت بیشتر در حوزه تشکیل تعاونی‌های تولید روستایی و بستر سازی و آگاهی رسانی به کشاورزان مناطق مختلف جهت تشکیل تعاونی به میل و خواست کشاورزان، ضعف مدیران و باور ضعیف کشاورزان به تشکیل تعاونی و کار گروهی در شرکت‌های تعاونی تولید روستایی، از جمله تنگناهایی است که این قبیل تعاونی‌ها با آن دست به گریبان هستند. این مقاله که به روش مروری و با استفاده از منابع مکتوب و اسناد کتابخانه‌ای تدوین شده، تلاش دارد به بررسی تعاونی‌های تولید روستایی از جنبه‌های مختلف پرداخته، چالش‌های آنها را بیان و راهکارهای لازم را ارائه نماید.

واژه‌های کلیدی: تعاونی‌های تولید روستایی، نظام‌های بهره‌برداری، چالش‌ها، راهکارها.

۱- مقدمه

فقر روستایی و عقب ماندگی روستاها یکی از مشکلات دولتها در کشورهای در حال توسعه به ویژه در آسیا و آمریکای لاتین است تقریباً نیمی از جمعیت جهان در نواحی روستایی کشورهای در حال توسعه زندگی می کنند که زندگی بیشتر آنها از کشاورزی و فعالیتهای وابسته به آن تأمین می شود ولی ساختار بخش کشاورزی بسیار ضعیف بوده و مشکلات زیادی بر سر راه آن بوجود آورده است. ایران نیز با توجه به رشد فزاینده جمعیت و مصرف بالای محصولات کشاورزی، همواره دچار این مشکلات بوده است. افزون بر این، خردی و پراکندگی اراضی بر این مشکلات افزوده است. کوچک بودن اراضی اجرای طرحهای مختلف مکانیزاسیون، افزایش بازده تولید را غیرممکن کرده است، یعنی در کنار پایین بودن میزان بارندگی، بودن سنتی عملیات زیربنایی و روشهای تولید، بالا بودن میزان تلفات آب و فرسایش خاک، نبود زمینههای جذب و به کارگیری نیروهای متخصص و نارسایی نظام حقوقی مربوط به مالکیت، خرد و قطعه قطعه بودن زمین ها و در کنار آن کمبود سرمایه گذاری نیز محدودیتهایی را ایجاد کرده است، بنابراین ایجاد شرکتهای تعاونی به منظور جلوگیری از این مشکلات و موانع ضرورت یافت (گندم زاده و ثمری، ۱۳۸۸).

یکی از انواع نظام های بهره برداری تعاونی های تولیدی روستایی است، با توجه به مشکلاتی که در روستاها و در بخش کشاورزی در کشور ما وجود دارد این نظام می تواند بسیاری از مشکلات کشاورزان را حل کند و در توسعه مناطق روستایی موثر باشد. بنابراین تعاونی تولید روستایی یک نوع نظام بهره برداری است در جهت آشنا ساختن اعضاء با روش، امکان حداکثر بهره برداری از منابع آب و خاک کشور های نوین کشاورزی، استفاده صحیح از ماشین آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی، فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتری برای توسعه و بهبود صنایع دستی و فعالیت های غیر کشاورزی، که می تواند موجب افزایش درآمد و رشد اقتصادی روستاییان گردد (بذرافشان و شاهین، ۱۳۸۹).

تشکیل و توسعه تعاونی های تولید روستایی یکی از مهم ترین سیاست های توسعه بخش کشاورزی و جامعه روستایی ایران در چهار دهه اخیر بوده است. پیشینه تشکیل این تعاونی ها به سال ۱۳۴۹ خورشیدی و تصویب قانون تعاونی کردن تولید و یکپارچگی اراضی با حفظ مالکیت فردی زراع در حوزه عمل تعاونی های روستایی باز می گردد. این قانون برای مقابله با مسائل ناشی از اجرای اصلاحات ارضی و با هدف اعمال مدیریتی واحد و تخصصی در جهت حداکثر بهره برداری از منابع آب و خاک، انجام کارهای زیربنایی، استفاده صحیح از نهاده ها و وسایل و ماشین آلات کشاورزی و افزایش تولید و درآمد سرانه کشاورزان روستایی و بهبود زندگی آنان تصویب شد (ظریفیان و بهادری قزلبچه، ۱۳۹۳). بر اساس ماده یک قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه شدن اراضی در حوزه عمل شرکت های تعاونی تولید روستایی، هدف از تاسیس این شرکتها حداکثر بهره برداری از منابع آب و خاک کشور از طریق احداث شبکه های نوین آبیاری و تسطیح اراضی مزروعی، احداث راه ارتباطی بین دهات و آشنا نمودن اعضاء شرکتها تعاونی مزبور با اصول و شیوه های جدید کاشت، داشت و برداشت و استفاده صحیح از وسایل و ماشین آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی و با رعایت نظام تعاون و احیای اراضی بایر مسلوب المنفعه و موات واقع در منطقه عمل شرکت های مزبور یا مجاور آن بود (دربان آستانه و رضوانی، ۱۳۹۴).

۲- مفاهیم

مفهوم عام واژه تعاون: تعاون از ریشه عون آمده و همسان با واژه (cooperation) است.

لغت تعاون در مفهوم عام به معنای همکاری، مساعدت، یاری گری، رعایت منافع جمعی، دستگیری از دیگران و ... می باشد.

شرکت تعاونی: شرکت تعاونی، شرکتی است از اشخاص حقیقی و یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندیهای مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی شرکاء از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آنان تشویق به پس اندازی موافق اصولی که در این قانون مطرح است تشکیل می شود (قانون شرکت های تعاونی، ماده ۲، ۱۳۵۰).

تعاونی تولید را می توان چنین تعریف کرد: تعاونی تولید یک تشکل اقتصادی تولیدی است که مجموعه اجزاء نظام بهم پیوسته هستند: زمین، آب، سرمایه، نیروی انسانی و مدیریت که برای تحقق هدف و تلاش برای ارتقاء دانش و مهارت و حفظ منابع فردی و اجتماعی تشکیل می شود (بذرافشان و شاهین، ۱۳۸۹).

شرکت تعاونی روستایی: به تجمع مردم و اهالی یک روستا در قالب شرکت تعاونی گفته می شود که موضوع فعالیت آنها کشاورزی و فعالیت های جانبی آن می باشد (کرمی اصل و زراعت کیش، ۱۳۹۵).

شرکت تعاونی تولید روستایی: شرکت تعاونی تولید نوعی نظام بهره برداری است در شکل حقوقی یک تشکل اقتصادی تولید کشاورزی، غیر دولتی که از مدیریتی نسبتاً علمی و تخصصی برخوردار است و با اتکاء به نیروی مردمی (اعضاء) و با تصمیمات مشارکت جویانه از طریق مجامع عمومی و هیئت مدیره، ضمن حفظ اصل مالکیت و در نتیجه با انگیزه های فردی و خانوادگی تأسیس و فعالیت می نماید (نیک نژاد و اللهیاری، ۱۳۹۱).

انواع تعاونی ها (پایگاه تخصصی اتاق تعاون ایران، ۱۳۹۶):

انواع شرکت تعاونی از لحاظ نوع فعالیت:

۱- شرکت تعاونی تولیدی

شرکتی است که به منظور اشتغال در امور مربوط به کشاورزی، دامداری، دامپروری، پرورش و صید ماهی، شیلات، صنعت، معدن، عمران شهری، روستایی، عشایری و نظایر اینها فعالیت می نماید و مجموعاً یک واحد تولیدی را با اشتغال در آن اداره می نمایند.

۲- شرکت تعاونی توزیعی

شرکتی است که در امور مربوط به تهیه و توزیع کالا، مسکن، خدمات و سایر نیازمندیهای اعضا فعالیت می نماید.

انواع شرکت تعاونی از لحاظ نوع عضویت:

۱- شرکت تعاونی عام

شرکتی است که عضویت در آن برای همه آزاد می باشد (تعداد اعضا در این تعاونیها حداقل ۵۰۰ نفر و بر اساس نوع تعاونی که وزارت تعاون تعیین کرده، مشخص می شود).

۲- شرکت تعاونی خاص

شرکتی است که عضویت در آن برای گروهی خاص مانند کارگران، دانشجویان، کشاورزان، زنان، پزشکان، وکلای دادگستری، اعضای هر صنف و مشاغل خاص و نظایر اینها با رعایت شرایط آزاد تعیین می شود.

انواع و اقسام شرکتهای تعاونی در ایران بر حسب گرایش:

۱- کشاورزی

۲- صنعتی

۳- معدنی

۴- خدماتی

۵- مسکن

۶- فرش دست باف

۷- تأمین کننده نیاز تولید کنندگان

۸- تأمین کننده نیاز مصرف کننده

۹- اعتبار

۱۰- حمل و نقل

۱۱- چند منظوره

شرکت تعاونی فرا استانی

در صورتی که حوزه عملیات هر تعاونی از لحاظ پذیرش اعضاء یا ارائه خدمات، مسکن، مواد مصرفی یا اعتبار و غیره به اعضاء فراتر از حد یک استان باشد، شرکت تعاونی فرااستانی نامیده می شود. تعاونیهای تولیدی به جهت آنکه حوزه عمل همه آنان داخل و خارج کشور است و محصولات خود را به متقاضیان (اعم از عضو و غیر عضو) می فروشند از این جهت فرا استانی هستند لیکن عملاً تحت نظارت واحدی از وزارت تعاون قرار دارند که مرکز عملیات آنها در حوزه آن واحد قرار می گیرد. لازم به ذکر است که تشکیل تعاونی های فرا استانی توسط دفتر تشکیل و توسعه تعاونیهای وزارت تعاون انجام خواهد گرفت. در غیر این صورت نماینده هیأت موسس آن تعاونی مدارک مربوط را به اداره کل تعاون استان محل اجرای طرح ارائه خواهد نمود.

اصول تعاونی ها:

اصولی که تعاونی ها با رعایت آنها می توانند موفق باشند:

اصل اول: عضویت اختیاری و آزاد

اصل دوم: کنترل دمکراتیک توسط اعضاء

اصل سوم: مشارکت اقتصادی اعضاء

اصل چهارم: عدم وابستگی

اصل پنجم: آموزش و کارورزی و اطلاع رسانی

اصل ششم: همکاری بین تعاونی ها

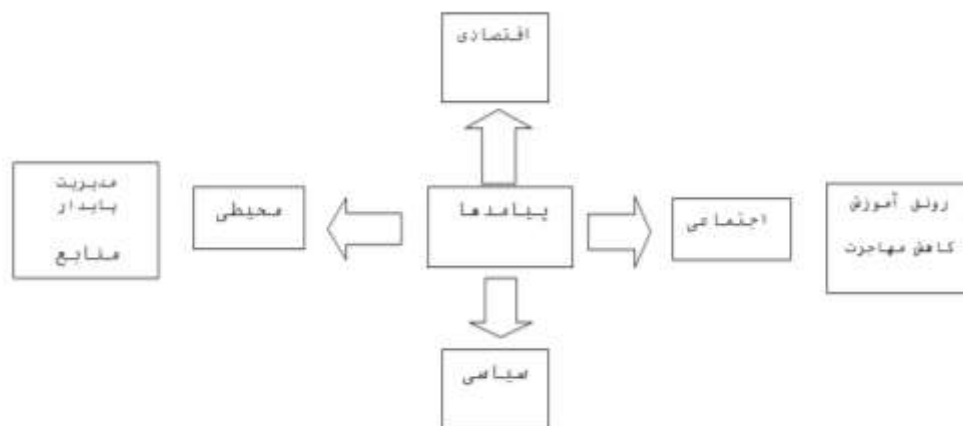
اصل هفتم: توجه به جامعه (محمدی و زنگنه، ۱۳۹۱).

پیامدهای تشکیل تعاونی در نواحی روستایی:

از پیامدهای تشکیل تعاونی در نواحی روستایی می توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ۱- اشتغال زایی در سطوح محلی، افزایش درآمد، توسعه کاربری های صنعتی و تجاری و توزیع جغرافیایی بازارها
- ۲- جلوگیری از افزایش قیمت محصولات
- ۳- کاهش هزینه های تولید و توسعه بخش کشاورزی
- ۴- توزیع بهینه کالا و خدمات

- ۵- پل ارتباطی بین شهر و روستا، صنعت و کشاورزی، تولیدکننده و مصرف کننده و رونق کشاورزی
- ۶- بسیج و تخصیص عادلانه منابع، ایجاد تنوع در اقتصاد روستایی، بستر سازی لازم به منظور افزایش ثروت روستاییان (طاهرخانی و حیدری ساربان، ۱۳۸۳).
- از دیدگاه بانک جهانی می توان پیامدهای تشکیل تعاونی در نواحی روستایی را در شکل زیر نشان داد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۰):

شکل شماره ۱: پیامدهای تشکیل تعاونی در نواحی روستایی

اهمیت و ضرورت وجود تعاونی و تعاونی های تولید روستایی:

صاحب نظران و جامعه شناسان معتقدند باید به دو دلیل به تقویت بخش تعاون توجه بیشتری کرد: اول اینکه در نظام تعاونی نظارت قوی مردمی اعمال می شود و هرم قدرت در آن از پایین به بالا و در نتیجه مسئولیت و هزینه های نظارتی دولت کمتر است و نظارت، مفهومی دقیق تر و گسترده تر می یابد. دوم این که برای بخش خصوصی رقیبی جدید یافت می شود که می تواند به نو به خود در افزایش کیفیت تولید و کارایی بیشتر این بخش نقش مهمی داشته باشد (کوهستانی و منهج، ۱۳۹۳). تعاونی ها به دلیل مردمی بودن و از طریق تلفیق کارایی تجاری و مادی با ارزش های اجتماعی و اخلاقی زندگی بشر به عنوان محور توسعه ی مناطق خصوصاً در کشورهای عقب مانده تر به حساب آمده، به دلیل رویکرد های خاص اجتماعی و فرهنگی قادرند از طریق مشارکت دادن مردم در سرنوشت خویش، در توسعه ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مناطق جغرافیایی درون کشورها مؤثر و موجبات توسعه ی پایدار را فراهم آورند (مقدسی، ۱۳۹۵).

نقش تعاونی های تولید روستایی در اقتصاد و توسعه روستایی:

با توجه به نقش ویژه کشاورزی در ساختار اقتصاد کشور و هم چنین پیوند بنیادی آن با حیات بخشی از جمعیت سرزمینی که عمدتاً در روستاها ساکن هستند، این بخش با نارسایی ها و چالش های عدیده ای مواجه است که در دهه های اخیر سبب ناکارآمدی سازی تولید فضای اقتصاد کشاورزی در کشور گردیده است، از طرفی با توجه به ناکارآمدی نظام خرده دهقانی در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، بخش تعاونی و به خصوص تعاونی های تولید، ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت کشاورزی است. تعاونی های تولید در باز توزیع منافع حاصل از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، پایین آوردن ریسک سرمایه گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه های دولتی در تولید و ... نقش مؤثر و منحصر به فردی ایفاء می نمایند (کرکه آبادی و همکاران، ۱۳۹۳). رسالت مهم شرکت های تعاونی تولید عبارت است از ارتقای سطح دانش روستاییان و بهبود بهره وری منابع روستایی، جلوگیری از مهاجرت بی رویه روستاییان

به شهرها و برقراری توسعه مناطق روستایی؛ بنابراین، تعاونی‌ها ابزاری مناسب برای همکاری مردم به شمار می‌روند و در رسیدن به توسعه پایدار نقشی مهم ایفا می‌کنند، به گونه‌ای که با هم‌فکری مردم، می‌کوشند توانایی‌های آنها را در راستای توسعه مناطق روستایی هدایت کنند (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵).

به طور کلی شرکت‌های تعاونی در زمینه‌های اقتصادی (رشد تولید و افزایش درآمد، کاهش هزینه‌ها، بهره‌وری و بازدهی عوامل تولید به ویژه نیروی کار و ...)، اجتماعی (ارتقاء سطح رفاه نسبی روستاییان، جلب مشارکت بهره‌برداران، رضایت از کار و زندگی و ...)، فرهنگی (ارتقاء سطح آگاهی روستاییان، رشد و ویژگی‌های شخصیتی نظیر خردگرایی و فعال‌گرایی و ...)، فنی (انجام عملیات زیربنایی، به زراعی، ایجاد زمینه مناسب برای کاربرد صحیح ماشین‌آلات و ...)، زیست‌محیطی (حفظ منابع و استفاده بهینه از آنها، جلوگیری از اتلاف آب، جلوگیری از ضایعات و آلودگی منابع و ...) موفق بوده است و می‌توان گفت که نظام بهره‌برداری تعاونی در قالب شرکت‌های تعاونی تولید روستایی یکی از عوامل اساسی توسعه کشاورزی و به تبع آن توسعه روستایی است (روستا و نیک‌منش، ۱۳۹۵).

تعاونی‌های تولیدی با عملکرد مناسب خود ضمن افزایش دادن مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه روستا، به توزیع عادلانه منابع و دسترسی برابر روستاییان به فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی کمک می‌کنند. با تشکیل تعاونی‌های تولید در مناطق روستایی شاخص‌های فقر در مناطق روستایی به دلیل فعالیت گسترده تعاونی از طریق یکپارچه کردن اراضی زراعی، افزایش بازدهی آبیاری، فراهم شدن زمینه لازم برای اجرای خدمات زیربنایی و مهندسی و تقویت یکپارچه سازی اراضی زراعی کاهش می‌یابد، در نهایت افراد روستایی از منظر اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و روانشناختی توانمند می‌شوند و توانایی این را پیدا می‌کنند که کیفیت زندگی خود را بهبود بخشند (فاریابی و احمدوند، ۱۳۹۶). تعاونی‌های تولید روستایی سازمان‌هایی انعطاف‌پذیرند که به عنوان یکی از راهکارهای اساسی در زمینه مشارکت گسترده روستاییان در فرآیند توسعه روستاها و به عنوان ابزاری مهم جهت کمک به پیشرفت جوامع روستایی و کشاورزی، جهت ایجاد اشتغال و متنوع سازی منابع درآمدی به شمار می‌روند. تعاونی‌های تولید در برگیرنده گستره بسیار وسیعی از همکاری در انجام فعالیت‌ها هستند و از آن به مانند قسمتی از محیط پویا و فعال کشاورزی و در نتیجه‌ای به سوی دنیای کشاورزی یاد شده است (حیدری ساربان و زیارتی، ۱۳۹۶).

مزایای تعاونی‌های تولید روستایی:

این نوع تعاونی یک تشکل اقتصادی کشاورزی است که با اتکاء به نیروی اعضاء و تصمیمات مشارکت جویانه از طریق مجامع عمومی و هیئت مدیره ضمن حفظ وحدت سه اصل مالکیت، حاکمیت، فاعلیت و تسهیل‌گری فرایند تولید، با هدف کاهش هزینه‌های تولید و افزایش درآمد کشاورزان با انگیزه‌های فردی تأسیس می‌گردد. شرکت‌های تعاونی قادرند ناهنجاری‌های ناشی از وجود قطعات کوچک، پراکنده و نامتجانس بودن زمین‌های زراعی و بسیاری از نارسایی‌های دیگر کشاورزان خرده‌پا را مرتفع ساخته و نقش مهمی را در توسعه روستاها ایفا کنند. رسالت مهم شرکت‌های تعاونی تولید ارتقای سطح دانش روستاییان و بهبود بهره‌وری از منابع روستایی، جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه روستاییان به شهرها برقراری توازن بین توسعه مناطق روستایی و شهری تعریف شده است. بدین ترتیب شرکت‌های تعاونی به عنوان ابزاری کارآمد و عامل بستر ساز توسعه روستایی در برنامه‌های کلان توسعه کشور مطرح شده‌اند. بخش تعاونی یکی از سه بخش اقتصادی در کشور ماست که در کنار بخش دولتی و خصوصی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از اهمیت و جایگاه خاصی برخوردار است. بدون شک از جمله دلایل اهتمام قانون اساسی به نظام تعاونی را می‌توان ثمرات اقتصادی ناشی از ویژگی‌های نظام تعاونی و ارزش‌های والای مادی و معنوی که همانا برخورداری از روحیه تعاون، همکاری و نیز مشارکت توده‌های مردم در امور مربوط به خود می‌باشد، دانست؛ بنابراین بسط و توسعه تعاونی‌های تولید روستایی زمینه‌های حضور فعال و تأثیرگذار کشاورزان در توسعه روستاها و اقتصاد کلان کشور را فراهم کرده و موجب کاهش تصدی دولت در اداره امور کشور می‌شود که در برنامه‌های توسعه به آن تأکید شده است (موسوی و خسروی پور، ۱۳۹۱).

به نظر می‌رسد که شرکت‌های تعاونی تولید، به عنوان نوعی از مالکیت اراضی، به منزله یک پایه برای ساختمان توسعه کشاورزی به شمار می‌روند. با توجه به مشکلاتی که در روستاها و در بخش کشاورزی کشورمان وجود دارد، این نظام می‌تواند بسیاری از مشکلات کشاورزان را حل کند و در توسعه مناطق روستایی مؤثر واقع شود؛ بنابراین، تعاونی تولید روستایی ضمن حداکثر بهره‌برداری از منابع آب و خاک کشور، سبب آشنا ساختن اعضا با روش‌های نوین کشاورزی، استفاده صحیح از ماشین‌آلات کشاورزی متناسب با شرایط محلی، فراهم نمودن امکانات و تسهیلات بیشتر برای توسعه و بهبود صنایع دستی و فعالیت‌های غیر کشاورزی می‌گردد. ارتباط و همبستگی شرکت‌های تعاونی تولید با سایر اقدامات اساسی تولید به حدی مهم تلقی می‌شود که انجام امور زیربنایی اصل تجهیز و نوسازی اراضی، یکپارچه‌سازی و تجمیع اراضی، توسعه شبکه‌های آبیاری، گسترش آبیاری‌های مدرن و تحت فشار، توسعه مکانیزاسیون و... بدون وجود و ایفای نقش این شرکت‌ها تقریباً ناممکن است (امینی و همکاران، ۱۳۹۴).

تعاونی‌ها به افراد امکان می‌دهند تا منابع انسانی و مالی خود را در یک جا جمع می‌کنند و به تشکیل سرمایه بیشتر بپردازند. افرادی که شاید به تنهایی قادر به شروع یک فعالیت تجاری نبوده‌اند از راه تعاونی عمل کنند. مزیت‌های تعاونی برای اعضا و جامعه هم قابل لمس و هم ناملموس است. مزیت‌های ملموس را می‌توان بی‌درنگ در قالب خدمات بهبود یافته، فراوانی بیشتر کالاها و قیمت‌های کم‌تر مشاهده کرد، در حالی که برای آشکار شدن مزیت‌های ناملموس ناشی از تشکیل تعاونی به گذشت زمان نیاز است. اعضا از راه تشکیل و نظارت بر تعاونی (به واسطه کمیته‌ها و هیأت مدیره) مهارت‌های رهبری، مشکل‌یابی و اعتماد سازی و خودیاری را توسعه می‌دهند. تعاونی‌ها اعضا را تشویق می‌کنند تا برای رفع مشکلات اقتصادی و اجتماعی به جای دولت به خود تکیه کنند. تعاونی‌های تولیدی می‌توانند از راه آموزش مستمر به اعضا کمک کنند تا کیفیت کالا و خدمات را بهبود بخشند، فناوری نوین را به خدمت گیرند و شناخت بهتری در مورد روش‌های جدید تجاری و مباحث اقتصادی به دست آورند؛ و تعاونی‌ها می‌توانند با حفظ و ایجاد مشاغل محلی تأثیر چشمگیری بر جوامع خود بگذارند (آتش‌زر و پزشکی راد و فرهادیان، ۱۳۹۲).

با توجه به ناکارآمدی نظام خرده‌دهقانی در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، بخش تعاونی و به خصوص تعاونی‌های تولید ابزار مناسبی برای بهبود وضعیت کشاورزی است. تعاونی‌های تولید در بازتوزیع منافع حاصل از رشد بخش کشاورزی، ایجاد اشتغال پویا و مولد، توسعه مشارکت مردمی در بخش کشاورزی، پایین آوردن ریسک سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، کاهش هزینه‌های دولتی در تولید و ... نقش مؤثر و منحصر به فردی ایفاء می‌نمایند. تعاونی‌های تولید در کاهش میزان مهاجرت، افزایش مشارکت در امور تولیدی و اجتماعی، جذب نیروی کار خارج از خانوار و تغییر نگرش سنتی به کشاورزی به نگاه تجاری در بین اعضا و افزایش خودآگاهی اجتماعی، نقش مؤثری داشته‌اند. تشکیل شرکت‌های تعاونی باعث افزایش درآمد اعضا، افزایش میزان سطح زیر کشت و افزایش عملکرد محصولات اصلی گردیده است (خسروی پور و سواری ممبئی، ۱۳۹۱).

بخش تعاون به عنوان یکی از سه بخش مهم اقتصادی به طور مؤثری به پیشرفت اقتصادی و اجتماعی کشور کمک می‌کند. بدین جهت در کشورهای در حال توسعه ایجاد و گسترش تعاونی‌ها باید به منزله یکی از ابزارهای مهم توسعه اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی شناخته شود. به طور کلی شرکت‌های تعاونی دارای دو جنبه اقتصادی و اجتماعی هستند. در بعد اقتصادی تعاونی مسائل چون رفع بیکاری و اشتغال زایی، ارزش دادن به نیروی کار به جای سرمایه و غیره را در خود دارند و در بعد اجتماعی - سیاسی در مسائلی چون مشارکت مردم کاهش بار مسئولیت و وظایف دولت مطرح می‌باشند؛ بنابراین تعاونی‌ها از حیث اقتصادی به عدالت و از حیث سیاسی به آزادی توجه دارند (صبغی و همکاران، ۱۳۹۵).

چالش‌ها:

مشکلات تعاونی های تولید تا حدودی مربوط به فقدان یک خط مشی روشن جهت توسعه و پیشرفت تعاونی است. بسیاری از این نوع مؤسسات بدون هماهنگی صحیح و لازم و بدون آنکه طرح و برنامه مستمری برای فعالیت های متنوع خود در چارچوب توسعه اقتصادی کشور تدارک دیده باشند، شروع به فعالیت می کنند و به همین علت است که تاکنون علیرغم مزیت ها و قابلیت های فراوان هنوز در جایگاه مورد انتظار ظاهر نشده است. زمانی که تعاونی های تولید، تمرین ارزش و اصول تعاون را متوقف سازند، با شکست مواجه می شوند. در این حالت ممکن است یک شرکت تعاونی تولید کشاورزی از جنبه تجاری موفق، رقابتی، سود آور و در حال رشد باشد اما از جنبه یک نهاد تعاونی با شکست مواجه شود (صفرپور بهبهانی و عمانی، ۱۳۹۱).

از جمله مهم ترین موانع موجود در راه توسعه بخش کشاورزی در ایران، خردی و پراکندگی زمین های کشاورزی است. شاید به توان گفت یکی از بهترین راه های مقابله با این واقعیت، برپایی واحدهای بهره برداری گروهی می باشد. در این میان، بی شک شرکت های تعاونی تولید روستایی، به دلیل رعایت اصول سه گانه «مالکیت»، «حاکمیت» و «فاعلیت»، مورد استقبال بیشتری در مقایسه با دیگر واحدهای بهره برداری جمعی قرار گرفته اند. با این حال، این شرکت ها با داشتن ده ها سال قدمت هنوز آن جایگاه بایسته و متناسب با شأنشان را در بخش تولید به دست نیاورده اند. مطالعات گوناگون نشان می دهند عدم مشارکت اعضا در امور این شرکت ها از جمله دلایل ناکامی این شرکت هاست (مهدیان و امینی و یوسفی، ۱۳۹۴). سودآور نبودن فعالیت های اقتصادی بزرگترین چالش های شرکت های تعاونی است. مجموع مطالعات انجام شده در مورد تعاونی های تولیدی نشان می دهد که این نظام بهره برداری به ویژه در تداوم فعالیت ها با مشکلات متعددی روبروست که البته این مشکلات از یک منطقه به منطقه دیگر متفاوت و نیازمند راهکارهایی متناسب با شرایط هر منطقه است (بذر افشان و شاهین، ۱۳۸۹).

مدیران تعاونی ها عموماً فاقد دانش و مهارت های مدیریتی نو می باشند، بازرسان به وظایف نظارتی خود به نحو احسن عمل نمی نمایند، اعضا از نقش و جایگاه خود آگاهی لازم را ندارند، مجامع عمومی به صورتی بسیار بی رونق برگزار می گردد. قیمت تمام شده محصولات تعاونی بالاتر از بخش خصوصی است، کارکنان فاقد مهارت های لازم برای بهره مندی از روش های نوین تولید می باشند، تعاونی ها در فروش محصولات تولیدی با مشکلات فراوانی مواجه هستند. این ها واقعیت هایی است که در درون تعاونی ها قابل مشاهده است و آمار تعاونی های راکد و غیرفعال نیز گویای این مطلب می باشد. همچنین اکثریت اعضا تعاونی ها به حوزه تکالیف و اختیارات خود واقف نیستند و دخالت و نظارت آنها در تصمیم گیری های تعاونی ها بسیار ناچیز است. مجامع عمومی بسیار کم رونق و بعضاً صوری برگزار می گردد. مدیران، اعضا را از حوزه تصمیم سازی خارج نموده و در امور تعاونی ها مشارکت ندارند این در حالی است که مطابق ماده ۳۳ قانون تعاون اعضا در شرکت تعاونی مسئولیت مالی دارند (آتش زر و پزشکی راد و فرهادیان، ۱۳۹۲). در ارزیابی تعاونی های تولید کشاورزی در شهرستان کبودرآهنگ استان همدان در سال ۱۳۸۶ به این نتیجه رسیدند که عدم بستر سازی مناسب قبل از تشکیل تعاونی ها ریشه ی بسیاری از نارسایی ها در این نظام بهره برداری است. عدم آشنایی اعضا با اصول، مقررات و ماهیت تعاونی منجر به مشارکت کمتر اعضا در امور تعاونی است. یکی از عوامل مؤثر در عدم موفقیت تعاونی ها کمبود سرمایه می باشد به طوری که در منطقه ی مورد مطالعه نیز علت اساسی رکود تعاونی ها کمبود سرمایه، وابستگی تعاونی ها به دولت و عدم نظارت دولت در وام های پرداختی به این شرکت ها بوده است. عوامل مدیریتی مؤثر در عدم موفقیت تعاونی های تولیدی شامل: ضعف بنیه ی مالی، فقدان نظم سازمانی و ضوابط منطقی، نبود فناوری مدرن، سطح پایین تحصیلات مقامات، فقدان آموزش سازماندهی و مدیریت به مدیران اجرایی، تداخل وظایف سازمانی بین هیئت مدیره نسبت به مدیر عامل، الگوهای رفتاری منفی اعضا و هیئت مدیره نسبت به مدیر عامل، عدم اجرای قوانین مربوط به تعاونی های تولید صنعتی، نبود فرهنگ سازی برای این گونه فعالیت ها، فقدان سیاست های مالیاتی حمایت کننده، فقدان حمایت های دولتی در عمل و ... دانست (خسروی پور و سواری ممبئی، ۱۳۹۱).

بر اساس یافته های پژوهش در این زمینه (عامل محیطی - پشتیبانی) حمایت لازم از سوی سازمان ها و نهادهای دولتی مربوطه به ویژه بانک ها برای اعضای تعاونی فراهم نمی گردد. البته علاوه بر مسایل و مشکلات محیطی و پیرامونی، بخش دیگری از مشکلات تعاونی مربوط به مشکلات درون سازمان و در واقع ناشی از ساختار بروکراتیک و انعطاف ناپذیر در تعاونی

است. همچنین در این تعاونی ها، به دلیل نبود ارتباطات سازمانی اثر بخش، ارتباط و تعامل مناسبی بین اعضا و مدیران تعاونی شکل نمی گیرد. علاوه بر عامل های محیطی - پشتیبانی و ساختاری، عامل سوم مشکلات فردی - حرفه ای می باشد که از مهمترین آنها می توان به پائین بودن سطح تحصیلات افراد و نیز مهارت های ارتباطی آنان اشاره نمود (رضائی و صفا و ربیعی، ۱۳۹۰).

گسست ارتباطی یکی از چالش های پیش روی شرکت های تعاونی است که خود منبعت از منفعت طلبی مفرط می باشد که به عنوان یک عامل ضد انگیزشی، سبب عدم مشارکت اعضا و همچنین عدم برقراری روابط هم افزا بین شرکت های تعاونی در منطقه می گردد. گسست ارتباطی در واقع ریشه در نوعی بی انگیزگی ناشی از حاکمیت سرمایه در تعاونی ها دارد. گسست ارتباطی بین تعاونی ها محصول نگرش حاشیه ای به بعد اجتماعی، یعنی اعضا می باشد که این امر در نوع خود درگیری بر سر مسائل اقتصادی و سرمایه ای را دامن می زند و توسعه روابط در قالب همبستگی سازمانی و اجتماعی را از نظر مغفول می دارد (کلانتری و لویایی آدریانی، ۱۳۹۵).

عوامل پیش برنده موفقیت و توسعه تعاونی های تولید روستایی:

از جمله مهمترین عواملی که بیشترین تاثیر را در موفقیت تعاونی دارند عبارتند از: مهارت مدیران، سابقه ی عضویت در شرکت تعاونی، میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی، میزان انتفاع اعضا از تعاونی، کیفیت آموزش های ارائه شده، شناخت اعضا، تعداد دوره های آموزشی و مهارت های انسانی مدیران. از آنجایی که منبع درآمد بیشتر کشاورزان از تعاونی است، بنابر این تعاونی موفق، تعاونی است که چند منظوره باشد. به این معنی که علاوه بر فراهم نمودن کالاها و خدمات که اکثر تعاونی ها آن را انجام می دهند دارای نقش تشویق کننده برای کارمندان و کارکنان بوده و آنها را به سمت تجارت موفق محلی و در واقع خلاقیت، نوآوری و فضای ظهور ایده های نو و کارآفرینی سوق دهد (کازمی و همکاران، ۱۳۹۰).

در زمینه موفقیت تعاونی های تولید، عوامل بسیاری از جمله مشارکت اعضا در امور تعاونی، مسئولیت پذیری هیئت مدیره و مدیر عامل، رضایت از عملکرد هیئت مدیره و مدیر عامل، حمایت های دولتی و غیر دولتی، ارتباط با سایر تعاونی ها و سازمان ها، دانش و آگاهی اعضا از اصول و قوانین تعاونی، سرمایه اجتماعی هیئت مدیره و مدیر عامل، نگرش اعضا به تعاونی و کار گروهی، اعتماد اعضا به هیئت مدیره و مدیرعامل و ویژگی های حرفه ای افراد (سن و سطح تحصیلات) و مانند این ها مؤثرند. در این میان، مؤلفه های اجتماعی نقش بسیار مهمی ایفا می کنند (کریمی و همکاران، ۱۳۹۳).

در تحقیق صورت گرفته بر اساس یافته های موجود مشاهده شد که بین عوامل ده گانه زیر و موفقیت تعاونی های تولید روستایی رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد:

- ۱- یکپارچه سازی اعضا
- ۲- یکپارچه سازی اراضی
- ۳- یکپارچه سازی آب
- ۴- یکپارچه سازی کشت
- ۵- یکپارچه سازی خدمات
- ۶- جهاد کشاورزی
- ۷- سازمان تعاون روستایی
- ۸- صندوق حمایت از بخش کشاورزی
- ۹- بانک کشاورزی
- ۱۰- صندوق بیمه اجتماعی روستایی (کروبی و همکاران، ۱۳۹۳).

کریشناراجی (۲۰۰۵) تقویت انسجام کارکردی موثر بین اعضاء و شرکت تعاونی، تقویت میزان بهره مندی اعضاء از آموزش و ارتقای مشارکت اعضاء در امور تعاونی را از عوامل موثر بر موفقیت تعاونی های تولید می داند (ترامشلو و همکاران، ۱۳۹۴).

تعاونی های تولید در زمینه های زیر نسبتاً موفق بوده اند و در چند زمینه خاص به ویژه در بازدهی نیروی کار و سود سرانه و جلب رضایت کشاورزان جایگاهی ممتاز داشته اند:

فنی: حفظ یکپارچگی اراضی به منظور انجام عملیات زیر بنایی، به زراعی و ایجاد زمینه مناسب برای کاربرد صحیح ابزار و ماشین آلات و استفاده از روش ها و فنون و نهاده های کشاورزی.

زیست محیطی: حفظ منابع و استفاده بهینه از آنها، جلوگیری از اتلاف آب، افزایش بازده آبیاری از طریق بهره گیری از روش های صحیح آبیاری، استفاده مناسب از نهاده هایی چون کود و سم و جلوگیری از ضایعات و آلودگی منابع (ترامشلو و همکاران، ۱۳۹۴).

عوامل اجتماعی و محیطی از عوامل اصلی تأثیرگذار در عملکرد تعاونی تولید از طریق هم دلی و یکرنگی بین مردم، آموزش، مشارکت در فعالیت های عمرانی، مشارکت در امور روستا، اتکا به خود و منتظر دولت نبودن، اعتماد به توانایی انجام کار گروهی، اعتماد به شرکا، حل اختلافات، استفاده از شیوه های نوین آبیاری، حفظ بقایای گیاهی، رعایت اصول آیش، کنترل فرسایش خاک، استفاده از پتانسیل های محیطی، تغییر الگو و شیوه کشت و بسیاری موارد دیگر هستند و می توانند به کاهش فقر روستایی و جلوگیری از مهاجرت و توسعه مناطق روستایی و توسعه پایدار مدد رسانند (حیدری ساریان و زیارتی، ۱۳۹۶).

نتیجه گیری

مطالعات به عمل آمده نشان داده که بهترین نوع نظام بهره برداری در حال حاضر برای سازماندهی اراضی خرد و همچنین خرده دهقانان (مزارع کوچک یا small farms) که قسمت زیادی از کشاورزی کشورمان ایران را شامل می گردد بهره برداری در قالب شرکت های تعاونی تولید روستایی می باشد که ضمن احترام به مالکیت، حاکمیت و فاعلیت بهره برداران در اراضی خرد درصدد ساماندهی اراضی خرد در راستای افزایش بهره وری از آب و خاک، ساماندهی کشت، داشت و برداشت و همچنین ساماندهی پس از برداشت محصولات یعنی بازاریابی و بازار رسانی محصولات کشاورزی می باشد. بررسی ها نشان می دهد که تأسیس دستوری تعاونی های مذکور در سالیان گذشته و همچنین سال های اخیر فقط توانسته است به افزایش تعداد تعاونی های تولید روستایی منجر شود نه به توسعه آنها از کیفی، لذا به نظر می رسد که مسئولین امر باید در دیدگاه خود تجدید نظر نمایند و ضمن بررسی کلیه تعاونی های تولید ثبت شده بسان شاخه های درخت این نظام بهره برداری نسبت به هرس شاخه های خشک شده و بی حاصل برای سبکبار کردن آن اقدام نمایند و از این درخت (یا نهال) نگهداری نمایند و مطمئن باشند که تعداد کم ولی موفق از این گونه تعاونی ها (البته بصورت تدریجی و زمان بر) برای مناطق همجوار که بهره برداران آنها به سبب کلیه شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی احساس نیاز به مشارکت و تشکیل تعاونی نمایند، سودمندتر خواهد بود و تزریق روحیه تعاون در کشاورزان بصورت دستوری کاری بیهوده به نظر می رسد و دولت برای ریشه کنی چالش ها و تنگناهای موجود در تعاونی های تولید روستایی باید از زاویه ای دیگر به تشکیل و حمایت اینگونه از تعاونی ها بپردازد، زیرا که شیوه موجود تشکیل تعاونی های تولید روستایی ریشه بسیاری از چالش های موجود می باشد.

پیشنهادها:

۱- انحلال آن دسته از تعاونی های تولید روستایی که چندین سال است عملاً گردش مالی ندارند و ارکان آن پراکنده شده و نسبت به برگزاری مجامع عمومی اقدام نمی نمایند و راکد و غیرفعال هستند وجود این گونه تعاونی ها که فقط اسمی از آنها

- باقیمانده است باعث می گردد که این تجربه ناموفق در اذهان مانده و به نسل بعدی کشاورزان و مناطق اطراف حوزه اینگونه تعاونی ها نیز منتشر گردد و احتمال تشکیل هر گونه تعاونی را در آینده در آن منطقه به حداقل ممکن خواهد رساند.
- ۲- تقویت آن دسته از تعاونی های تولید روستایی که به هر دلیلی تشکیل شده اند و توانسته اند با همه کاستی ها و ناملازمات موجود در بخش کشاورزی ماهیت خود را حفظ کنند.
- ۳- تشکیل تعاونی های تولید روستایی توسط دولت فقط در مناطقی صورت گیرد که یا کشاورزان منطقه در یک یا تمام جنبه های کشاورزی احساس نیاز به تشکیل تعاونی داشته باشند و آن را تقاضا نمایند و یا به علت آموزش و ترویج صورت گرفته در محل این نیاز در آنها بوجود آمده باشد. (توجه به جنبه اجتماعی و اقتصادی تشکیل تعاونی ها).
- ۴- کمک های دولت به تعاونی های تولید روستایی بایستی بصورت غیرمستقیم و در راستای ارتقاء و یا حفظ پتانسیل های بخش کشاورزی موجود در هر منطقه و اولویت اعطای امتیازات مرتبط با بخش کشاورزی به تعاونی های مذکور در همان منطقه باشد.
- ۵- توجه به تشکیل گروه ها در هر تعاونی تولید روستایی (گروه بندی اعضای تعاونی بر اساس نظر و نیاز خود اعضای تعاونی) که در سال های اخیر کم رنگ شده و می تواند زنجیره همکاری و تعاون و جمع بندی نظرات اعضای و پیگیری مطالبات آنها را تکمیل نماید.
- ۶- تهیه یک برنامه جامع در راستای گزینش مدیران تعاونی تولید روستایی تا مدیران شایسته و توانمند در حوزه فعالیت های تعاونی ها به کار گرفته شوند.
- ۷- برگزاری دوره های آموزشی در زمینه شیوه های مدیریت مشارکتی و مهارت های فنی برای مدیران تعاونی تولید روستایی و همچنین هیئت مدیره تعاونی های تولید روستایی.
- ۸- حمایت های لازم مادی و معنوی دولت از تعاونی های تولید روستایی و افزایش میزان تسهیلات اعطایی به آنها.

منابع

- آتش زر، نجمه و پزشکی راد، غلامرضا و فرهادیان، همایون (۱۳۹۲) - جایگاه تعاونی های تولید در توسعه پایدار روستایی - کنفرانس ملی پدافند غیرعامل در بخش کشاورزی، جزیره قشم، آبان ماه ۹۲.
- امینی، امیر مظفر و مزینی، نادر و قدیمی، سید علیرضا (۱۳۹۴) - ارزیابی تطبیقی موفقیت شرکت های تعاونی تولید روستایی با دیگر نظام های بهره برداری کشاورزی - مطالعه موردی: شهرستان های کاشان و آران و بیدگل - تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۴، تابستان ۹۴.
- بذرافشان، جواد و شاهین، حاتم (۱۳۸۹) - آسیب شناسی تعاونی های تولید روستایی در ایران - چهارمین کنگره بین المللی جغرافی دانان جهان اسلام ایران، زاهدان، فروردین ۱۳۸۹ (ICIWG2010).
- پایگاه تخصصی اتاق تعاون ایران (۱۳۹۶) - <http://www.icccoop.ir/tab-566/index.aspx>
- ترامشلو، محسن و میردامادی، سیدمهدی و لشگرآرا، فرهاد (۱۳۹۴) - نقش شرکتهای تعاونی تولید روستایی در توسعه کشاورزی استان قم - فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۸، شماره ۲، تابستان ۹۴، صفحات ۱۱۱-۱۲۷.
- حیدری ساربان، وکیل و زیارتی، مینا (۱۳۹۶) - عوامل اجتماعی و محیطی مؤثر بر عملکرد تعاونی های تولید روستایی شهرستان گناوه - تعاون و کشاورزی، سال ششم، شماره ۲۲، تابستان ۹۶.
- خسروی پور، بهمن و سواری ممبئی، آمنه (۱۳۹۱) - تعاونی های تولید روستایی (ضرورت، چالش ها و راهکارها) - اولین همایش ملی جغرافیا، مخاطرات محیطی و توسعه پایدار - اهواز دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، اسفند ۱۳۹۱.

۸. دربان آستانه، علیرضا و رضوانی، محمدرضا (۱۳۹۴) - کتاب مبانی مدیریت روستایی، چاپ دوم، صفحه ۳۲۳.
۹. رضایی، روح الله و صفا، لیلیا و ربیعی، محمد (۱۳۹۰) - تحلیل مشکلات شرکت های تعاونی تولید روستایی در شهرستان اراک (مطالعه موردی: تعاونی روستایی هفتاد قله)، اولین کنگره ملی علوم و فناوری های نوین کشاورزی، دانشگاه زنجان، شهریور ۹۰.
۱۰. روستا، کورش و نیک منش، النوش (۱۳۹۵) - بررسی نقش نظام های بهره برداری تعاونی تولید در پایدارسازی اقتصاد روستایی (مورد مطالعه روستاهای استان خراسان جنوبی) - اولین کنفرانس ملی فناوری های نوین در علوم مهندسی، آذر ماه ۹۵.
۱۱. صباغی، حمیده و رجائی، یدالله و رجائی، نینا (۱۳۹۵) - عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی ها: مطالعه موردی تعاونی های تولید روستایی توده بین و پیر سقا در شهرستان ابهر - پنجمین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار - تیرماه ۹۵.
۱۲. صفرپور بهبهانی، رها و عمانی، احمدرضا (۱۳۹۱) - نقش تعاونی های تولید کشاورزی در توسعه روستایی - اولین کنفرانس ملی راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار در بخش های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، اسفند ماه ۹۱.
۱۳. طاهرخانی، مهدی و حیدری ساربان، وکیل (۱۳۸۳) - نقش تعاونی های تولید در توسعه مناطق روستایی، مطالعه موردی شهرستان مشگین شهر، نشریه پژوهش های جغرافیایی - شماره ۴۹.
۱۴. ظریفیان، شاپور و بهادری قزلبچه، مختار (۱۳۹۳) - تحلیل عملکرد شرکت های تعاونی تولید روستایی خودگردان استان همدان بر اساس الگوی SWOT - تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۴۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۳، ص (۱۷۴-۱۶۳).
۱۵. فاریابی، مینا و احمدوند، مصطفی (۱۳۹۶) - تعیین کننده های عملکرد تعاونی های تولید روستایی در جنوب کرمان - فصلنامه پژوهش های روستایی، پاییز ۹۶، دوره ۸، شماره ۳، صفحات ۴۲۱-۴۰۴.
۱۶. قانون شرکت های تعاونی، ماده ۲، (۱۳۵۰) - سایت رسمی مرکز پژوهش ها - مجلس شورای اسلامی.
۱۷. قنبری، سیروس و حسنی نژاد، آسیه و نجفی، مریم و شایان، محسن (۱۳۹۵) - مخاطرات محیطی و تلاش برای کاهش اثرات آن با تأکید بر تعاونی های تولید روستایی (مطالعه موردی: روستای قورتان) - مجله مخاطرات محیط طبیعی، سال پنجم، شماره هفتم، بهار ۹۵.
۱۸. کاظمی، پرستو و خسروی پور، بهمن و آجیلی، عبدالعظیم و عبدشاهی، عباس (۱۳۹۰) - تحلیل عوامل بازدارنده و پیش برنده توسعه تعاونی های تولید روستایی شرق کرمانشاه - پایان نامه کارشناسی ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان، آذرماه ۹۰.
۱۹. کرکه آبادی، زینب و خواجه نبی، فهیمه و کوچکی، محمد و ساعی، احمد (۱۳۹۳) - تحلیل اثرات تعاونی های تولید کشاورزی بر توسعه روستایی (تعاونی تولید پمپاژ برقی دره شهر) - اولین همایش ملی توسعه پایدار روستایی در افق ۱۴۰۴ - اصفهان، شهریور ۹۳.
۲۰. کرمی اصل، حبیب الله و زراعت کیش، یعقوب (۱۳۹۵) - آسیب شناسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های تولید در بخش روستایی و شهری شهرستان گچساران - کنفرانس بین المللی مدیریت و اقتصاد مقاومتی ۳۰ مهر ۱۳۹۵.
۲۱. کروی، حسین و اجلی، جلیل و شهنوازی، علی (۱۳۹۳) - بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی های تولید روستایی منتخب استان آذربایجان شرقی - اولین کنفرانس بین المللی یافته های نوین در علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، اسفند ماه ۹۳.

۲۲. کریمی، فرزاد و نوری پور، مهدی و هدایتی نیا، سعید و محمدی تهری، ذکریا (۱۳۹۳) - واکاوی سازه های اجتماعی مؤثر بر موفقیت تعاونی های تولید روستایی_ مطالعه موردی: شهرستان بویر احمد - پژوهش های روستایی، دوره ۵ شماره ۲، تابستان ۹۳، صفحه ۳۳۳-۳۵۴.
۲۳. کلانتری، خلیل و لوایی آدریانی، رسول (۱۳۹۵) - شناسایی و تبیین چالش های پیش روی شرکت های تعاونی تولید روستایی در ایران با استفاده از رویکرد نظریه بنیانی، تعاون و کشاورزی، سال پنجم، شماره ۱۷، بهار ۹۵.
۲۴. کوهستانی، حدیثه و منهج، محمدحسین (۱۳۹۳) - نقش سرمایه اجتماعی در تعاونی های تولید روستایی - اولین همایش ملی کشاورزی، محیط زیست و امنیت غذایی، دانشگاه جیرفت، اسفندماه ۹۳.
۲۵. گندم زاده، راضیه و ثمری، داود (۱۳۸۸) - عوامل مؤثر بر گرایش کشاورزان به عضویت در تعاونی های تولید شهرستان طبس - تعاون، سال بیستم، شماره ۲۱۲، اسفند ۸۸.
۲۶. محمدی، محمود و زنگنه، مریم (۱۳۹۱) - بررسی نقش تعاونی های تولید روستایی در توسعه پایدار بخش کشاورزی - اولین همایش ملی توسعه پایدار کشاورزی و محیط زیست سالم اسفندماه ۹۱.
۲۷. مقدسی، سعید (۱۳۹۵) - بررسی نقش مشارکت شرکت های تعاونی تولید در توسعه روستایی - کنفرانس سراسری تحقیق در علوم کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، آذرماه ۹۵.
۲۸. موسوی، مرضیه و خسروی پور، بهمن (۱۳۹۱) - تعاونی های تولید روستایی (اهمیت، کارکرد، عوامل تأثیرگذار) اولین کنفرانس ملی راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار در بخش های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، اسفند ماه ۹۱.
۲۹. مهدیان، شکیبا و امینی، امیرمظفر و یوسفی، علی (۱۳۹۴) - ارزیابی میزان رضایت مندی اعضای شرکت های تعاونی تولید روستایی استان چهارمحال و بختیاری از کیفیت خدمات داخلی این شرکت ها - تعاون و کشاورزی، سال چهارم، شماره ۱۳، بهار ۹۴.
۳۰. نیک نژاد، محمدرضا و اللهیاری، محمدصادق (۱۳۹۱) - شرکت های تعاونی تولید روستایی الگویی از نظام های بهره برداری کشاورزی کشور - دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت - درج در سایت اینترنتی اتحادیه شرکت های تعاونی تولید روستایی شهرستان نیشابور. <http://etehadeatolid.persianblog.ir/page/03>

Rural Production Cooperatives (Challenges and Strategies)

Bahman Khosravipour¹, Mohammad Ahmadi Siahpush²

¹ Member of faculty at Ramin Agricultural and Natural Resources University in Khuzestan

² Masters Student of Rural Development at Ramin University of Agriculture and Natural Resources in Khuzestan

Abstract

For the time being, there are several utilization systems in the agricultural section of Iran. Moreover, rural production cooperatives, agro-industry companies, Joint agricultural corporations, rural and nomadic cooperatives, joint production cooperatives, new chief landowners and petty landowners are all the consequences of the "land reform" in Iran since 1963. Land reform caused practical fragmentation of agricultural lands. In order to overcome this problem and organize fragmented lands the government established various companies, including rural production cooperatives for land utilization. Such cooperatives have become more important than the other companies and cooperatives, because they respect the ownership of the members, as well as the decisions made by members in the framework of the Statute, and also acknowledges the members' activities in their field of work, and are welcomed by the farmers. The formation of rural production cooperatives in the rural areas has economic, social, environmental and political effects. The necessity and importance of such cooperatives in the rural economy and rural development are not overlooked, and the formation of rural production cooperatives offers benefits for people in rural areas. On the other hand, the low starting capital of companies at the time of establishment, the government's increased attempts to form rural cooperatives, and contextualize and inform farmers regarding different regions to form a cooperative to the will of farmers, the impotence of managers and farmers' infirm belief in the formation of a cooperative and group work in rural production cooperatives are among the restrictions that such cooperatives are struggling with. The present paper, which is compiled as a review article and uses credible sources and library documents, seeks to examine rural cooperatives from different aspects, present their challenges and provide the necessary strategies.

Keywords: Rural production cooperatives, Utilization systems, Challenges, Strategies
